

ben ma sok olyasmi van, ami ellenkezik a demokrácia szellemével. Ugyanaz a Vatikán, amely sohasem kelt védelmére a gyűjtőtáborok tömegmészárlásainak, most megmenteni igyekszik a tömegek hóhérait. Ugyanaz a Vatikán, amely megáldotta a szovjet ellen induló olasz és spanyol seregeket, ma folytatja a fasizmus támogatását. Minden erejével a fasizmus feltámasztására törekszik és erre elsősorban egyházi befolyását használja fel. Érthető, ha azok a demokráciák, amelyek millió emberéletet áldoztak a fasizmus legyőzésért, amelyek fel akarták szabadítani a legnagyobb áldozatok árán is az emberiséget a fasiszta erőszak és elnyomás alól, helytelenítik a Vatikánnak ezt a magatartását. Jugoszlávia, mint a demokráciák élharcosainak egyike, szintén ellenzi ezt a vatikáni politikát, amely nyíltan is szembefordul a népakarral, de az egyházat magát nem teszi felelőssé a helytelen politikáért.

Az alsóbb papság nyilatkozatai legjobban mutatják, milyen mély szakadék tátong a nép mellett álló alsóbb papság és a saját politikai eszméit a népre erőszakolni akaró főpapság között. Ezek az egyszerű falusi papok hangoztatják, hogy a nép bűnösnek tartja Sztepinac Alojziet a maga személyében és megbüntetését kívánja nemesak azért, amit a nép ellen, hanem azért is, amit az egyház és az egyházi tanok ellen vétett.

A zágrebi legfelsőbb bíróság, amely Sztepinacot felelősségre vonta, a nép nevében ítélkezett és ítélete Sztepinac Alojzije bűnös személyének szólt, akit ki kell küszöbölni abból a társadalomból, amelyben a nép uralkodik és amelyben Sztepinac gyűlölködő, népellenes mesterkedéseinek nem szabad többé megzavarnia az egységet és testvériséget.

*****

A SOVINIZMUSRÓL

Irta: Gamsz András

Úton-útfélen beszélnek a fasizmusról. Kevés olyan szó van, amelyet olyan sűrűn használnak ma, mint azt a szót, hogy fasizmus. És mégis még nagyon sokan nincsenek tisztában azzal, hogy mit jelent ez a szó.

Azt tudjuk és az közismert is, hogy a fasizmus a nagytőke diktatúrája. Mikor a kapitalizmus utolsó korszakában, a gazdasági és társadalmi válság olyan fokra jut, hogy a nagytőke veszélyeztetve érzi helyzetét, bevezeti a legkövetkezetesebb politikai diktatúrát és terrort. A nagytőke, hogy tömeget szerezzen magának, hamis, hazug hírveréssel igyekszik megszerezni magának azokat a néprétegeket, amelyek elégedetlenek társadalmi helyzetükkel, de amely helyzetbe őket maga a nagytőke sodorta, így különösen a kispolgárságot. A múlt példám azonban láttuk, hogy a fasizmusnak sikerült megszerezni sokszor a lezüllött szegény néprétegek, az elcsüggedt munkanélküliek és egyéb lecsúszott, tönkrement sorsok képviselőit is. Emlékezzünk például arra, hogy Franko leg híbb katonái a spanyol polgárháborúban a spanyol idegenlégió tagjai voltak, amelyek az orosz felhőrgárdista emigránsokon kívül a világ nemzetközi kitaszítottjaiból tevődtek össze. Pavelics legvérengzőbb uszításai nagyrészt a legnyomorúságosabb, legfelvilágosulatlanabb, legelnyomottabb boszniai muzulmán parasztokból alakultak, akiknek társadalmi helyzetüknél fogva legkevésbé volt érdekük a fasizmus, stb.

Azonban, ha meg is tudjuk szavakkal határozni mi a fasizmus, még

nem ismerjük mégsem a fasizmus lényegét. Tisztázni kell egy pár dolgot, hogy közelebb jussunk a fasizmus lényegének megértéséhez. Annál is inkább, mert a fasizmus ellen még mindig áll a harc, a fasizmust egyelőre csak megverték, de véglegesen nem győzték le, mert még mindig fennállnak azok a társadalmi erők, amelyekre a fasizmus támaszkodik.

Természetesen egy ilyen rövid cikkben nem tudjuk kimeríteni a fasizmus összes lényeges jellemvonásait, csak példaképpen veszünk egy párat.

1. A fasizmus egy bomlófélben levő társadalmi osztály: a tőkésosztály diktatúrája. Mint ahogy ezt a történelem folyamán láttuk, például az ókorban a rabszolgatartók osztályánál, a reformáció alatt, a francia forradalom előtt pedig a feudális, nemesi osztálynál, a bomlófélben levő, a történelmi fejlődés által pusztulásra ítélt osztályok mindig a legsötétebb, legzabolátlanabb erőköt váltja ki a társadalomban. Minden társadalomban, különösen a múlt társadalmi rendszereiben léteztek és léteznek sötét, betegleklői szadista hajlamú emberek. Az egészséges, haladó társadalom azonban igyekszik az ilyen embereket háttérbe szorítani és nem ad módot arra, hogy ezek a hajlamok kifejezésre jussanak. A fasizmus azonban kifejezésre juttatta mindezeket az elnyomott szadisztikus hajlamokat. A nagytőke érzi, milyen veszélyben van és a haladás erőit nem tudja megcáfolni sem elméletileg, sem gyakorlatilag. Azért folyamodik súlyos, sötét terrorhoz, hogy uralmát fentartsa. Ezért teremtette ki a fasizmus a különböző, raffinált kínzásokat, tömegmészárlásokat, koncentrációs táborokat. Jaszenovácot, Auschwitzet, Beisent, Katinit, a krematóriumokat stb. A fasizmus kifejezetten terjeszti a vérengzésre való hajlamot, védtelen emberek, gyerekek és aggastyánok kínzását és lemészárlását, a leggyávább, tömeges megtorlásokat mint hőstettet állítja be a tömegek előtt. Tudvalevő, hogy a német hitlerista ifjúságot már a gyerekkortól kezdve vérengzésre, lelkiismeretlenségre nevelték.

2. A fasizmus, éppen azért, mert egy pusztulásra ítélt osztály világnézete, tele van miszticizmussal, rejtelmessé, megérthetetlennel. A tőkés társadalom végső, harmadik, imperialista korszakában tele van elmentmondásokkal és nem tudja valószerű, tiszta alapon megmagyarázni azokat a kedvezőtlen jelenségeket, amelyeket a gazdasági és az azzal járó egyéb válságok kiváltak. Hiszen a fasizmusnak éppen az a célja, hogy lehetetlenné tegye azokat a társadalmi erőköt, amelyek a tőkésrendszer helyett olyan társadalmi rendszert akarnak megvalósítani, ahol megszűnik a válság, nyomor, munkanélküliség, kizsákmányolás, de egyúttal a tőkésrendszer élődíjei is. A tőkés társadalom válsággaltelt valósága éppen a haladószellemű erők világnézetét igazolja. Természetes tehát, hogy a fasizmus világnézete elítéli az ésszerűt, a valószerűt, a valóságot és a valóságmögöttiben, a rejtelmesben, az érthetetlenben keres menedéket. Ez szintén törvényszerű jelenség a történelemben. Tudjuk például, hogy a múlt század elején, amikor a tőkésrendszer, illetve a polgárság még haladó volt, a pusztulásra ítélt feudális osztály szintén a rejtelmesbe, a vallásba, a középkori miszticizmusba, a romantizmusba, egy ábrándszerű, soha nem létezett és nem létező idealizált középkorba menekült vissza. Ugyanez az eset a fasizmussal is. Például a fasizmus legkövetkezetesebb, legsötétebb formája, a német fasizmus, nem csak az emberek legalacsonyabb, szadisztikus ösztöneire épített, hogy megvetette az értelmet és ésszerűt, hanem egész elméleténél alapgondolása, a fajelmélet szintén csak egy rejtelmes feltevés volt (illetve

még most is az, mert még a német fasizmus is él), amely nélkülöz minden tudományos alapot. A német faj, a német vér, az északi fajtípus, az ősi faji erény, nemcsak a tudomány, hanem a hétköznapi valóság, a mindennapi élettapasztalat előtt nem bizonyul másnak üres, levegőszerű szólamnál. És ez volt a fasizmus alaptétele.

3. Ezzel azután szorosan összefügg a sovinizmus is, amely szintén tisztá fasiszta jelenség. Amilyen normális és természetes jelenség, hogy az ember vallja nemzeti hovatartozóságát, mert hogy az ember bizonyos nemzethez tartozik, éppen olyan normális jelenség, mint az, hogy beszél és gondolkodik, — éppen olyan beteges és káros jelenség a sovinizmus. A sovinizmus természetesen szintén nem új jelenség, habár azelőtt a történelemben, a nemzetek, illetve népek különféle alakulása folytán más formában és más álarccal jelentkezett. Azonban közismert jelenség a történelemben, hogy az egyes népek és nemzetek pusztulásra ítelt osztályai a vigasztalan jelennel szemben a »dicső« multra hivatkoznak. Pedig az a »dicső mult« az eddigi történelemben soha nem volt az egész népnek dicső, mindig csak a nép egyes rétegeinek. Így például már a római történelemben, a császárság korszakában, amikor a rabszolgatartó Róma állandó társadalmi forradalom közepette élt, Vespasianus római császár 1.500 nemesi családot telepített le a vidékről Rómába, hogy felfrissítse a »római ősi erényt«, de közismert, hogy ez semmit sem segített, mert Róma, a rabszolgatartó Róma, mégis elpusztult.

Mit jelent a sovinizmus? A sovinizmus saját népi tulajdonságaink túlbecsülése más népek rovására. A fasizmus korszakában ez a beteg elmélet az »uralkodó faj« (»herrenvölk«), a »kiválasztott nép«, az »uralkodásra hivatott nép« elméletévé fajul. Tudjuk, hogy a fasizmusban az uralmon levő tökésoosztály nem csak más népeket kell hogy leigázzon, hanem még a saját népét is leigázza. Elméleti alapot erre a sovinizmus ad. A sovinizta az embereket nem az szerint értékeli, hogy valóban milyen az egyes ember, hogy becsületes-e, szorgalmas-e, tehetséges-e stb., hanem különféle előre meghatározott előítéletek szerint. Azokat a mit sem mondó kategóriákat, hogy »árja«, »északi«, »fajmagyar«, »öskeresztény« stb. mind a fasizmusnak köszönhetjük.

A sovinizmus, mint a fasizmus csökevénye, még mindig létezik. Ez nálunk annál veszedelmesebb, mert mi olyan vidéken élünk, ahol több kisebb nép él egymás mellett. A Dunamedencében sokkal hosszabb ideig tartotta magát a feudáliszmus, mint Nyugateurópában, s míg Angliában például, amely nemcsak népileg, hanem nyelvileg is (Wels-ben még mindig létezik egy kelta tájszólás) egészen tarka volt, — a kapitalizmus már 400 év előtt megoldotta a nemzeti kérdést (kivéve Irországot), nálunk, a Dunamedencében és a Balkánon ezt csak a szocializmus képes megoldani. Ki is használta és most is szeretné kihasználni a nyugati imperializmus (már aszerint, hogy azt az adott történelmi pillanatban melyik államok képviselik) ezt a nemzetiségi tarkaságot. A német-osztrák imperializmus például ezzel akarta, még pedig sikerrel, már 1848-ban megtorpedózni a tömegek forradalmát, amely nemcsak nemzeti, hanem elsősorban társadalmi volt. A kiegyezéses Magyarország uralkodó osztályai szintén mesterségesen szították és mindenféle hazug elmélettel táplálták a nemzetiségek közötti türelmetlenséget. Különösen azonban az utolsó évtizedek hagytak súlyos nyomokat ebből a szempontból. Hiszen a fasizmusnak a népek közötti gyűlölet állandó fentartása és szítása egyik legerősebb ütőkártyája. Tudjuk például, hogy a régi félfaszta Jugoszláviában elég volt pusztán csak az a tény, hogy

valaki bizonyos körökhöz tartozzon, tekintet nélkül becsületességére, szorgalmára, tudására és egyéb személyi tulajdonságaira, hogy vezetőhelyekre kerüljön. A fasiszta magyar éra alatt, ahol a lakosság egyes rétegeinek a rablását és a pusztítását egyszerűen megengedték, sokszor még a formális törvények szerint is az volt a döntő, hogy »fajmagyar«-e vagy »őskeresztény«-e valaki, tekintet nélkül személyi tulajdonságaira, hogy felelősségteljes és persze hasznothozó állásba jusson. Ezt a tradíciót akarja a reakció ismét nálunk felébreszteni, hogy folytathassa piszkos, rabló üzelmeit.

Ezért új rendszerünk, amely aszerint osztályozza az embereket, hogy mit tudnak, mennyire becsületesek és mennyire dolgoznak a népért, tekintet nélkül a nemzetiségre és vallásra, tekintet nélkül arra, hogy voltak-e »Szolun«-nál vagy pedig »ősárják« vagy »tősgyökeres turániak«-e, ki kell írtani a sovinizmust, akár milyen lepezett jelszavakkal jelentkezik újból és újból. Mert tudnunk kell, hogy aki a sovinizmus ellen harcol, az a fasiszmus melegágyát távolítja el.

GÁL LÁSZLÓ:

A ROHAMMUNKÁS DICSÉRETE

Akinek lába rongyban már dagadt,
s ki lakkban soha nem járt azelőtt:
az símgató, bo'dog, nagy örömmel
mest felveszi az első, új cipőt.
Nézi és szinte belekőnyezik,
nézi és lépni nem mer benne lába...
Mest más az aszfalt, más a gránitkocka,
s magas kedvvel mintha maga fölött járna: —
a munkára gondol s a rohammunkásra.

Ki vert már hideg, s nem volt egy ruhája,
és utálta már az asszony rongyait;
a fia té'én nem járt iskolába,
s utcáról verte haza lányait...
Ki belefulladt kenyérbe és babba,
s kinek az ökle már baltára szorult;
ki belefáradt úrba és papokba,
s ki betek alatt nem tört és nem javult:
csodálkozik és sír a kis tükköre, —
kőhécsel, krégek és nagyot köszönne...

Ki kaparta a földet két tenyérrel,
s fülébe mest cirmos-tractor dorombol, —
s ha ráigézik ostobák a multat,
derűsen íródul messzi a bolondtól...
Ki hídon jár már a romek fölött
s a szemében holnap sugara ragyog;
ki le'kében a felhők fölött száll már,
hol rácsillognak tüzes csillagok:
ki börtönmélyből emberré vált mára —
gyárat, munkást és a rohammunkást
fölémeli lelke oltárára.